

AUTÓZÁSOK TOLNAI OTTÓVAL

Volt egyszer egy gyönyörű, fényes-ezüstös Zippo öngyújtóm, a klasszikus, dísztelen változat, talán a nikkelborítás volt rajta az egyetlen extra, csak a márkanév volt bevésvé az aljába, mellette a *Made in USA* felirat, és biztosan a hiteles sorozatszám, súlyos darab, meggyulladt valóban bármikor, és úgy maradt akár még az orkán erejű szélben is. A véletlen sodorta a birtokomba, eredetileg Fésős András tulajdona volt, ottfelejtette nálam egy pécsi Darvasi-est után, amelyen levetítették az ő egyik Darvasi-novellából, a *Kalaf áriájából* készült, éppen friss főiskolai vizsgafilmjét. Ottmaradt az öngyújtó a lakásomban, az íróasztal sarkán, szépséges csillogó tárgy, András elment, az öngyújtót a kezembe vettem, forgattam, nézegettem, használni kezdtem, gyorsan sikerült belekeverednem a Zippo-világba, folyadékot szereztem hozzá, tűzkövet külön kis átlátszó műanyaglapocskákban, mint a régi gyógyszer, rendszeresen újratöltöttem, sohasem hagyott cserben. Még bőszen dohányoztam. Hónapok teltek el, amikor autóból egyszer megláttam Pesten Andrást, lelkiismeret-furdalásom támadt, de nem tudtam lefékezni, megállni mellette. Újabb idő telt el, mikor megint összefutottunk, mondtam neki, nálam van az öngyújtód, visszaadjam? Nem is értette először, miről beszélek, aztán amikor beugrott neki, azt felelte, hagyd, van már másik, használd egészséggel. Hosszú ideig

használtam egészséggel, egészen a kétezres évek első néhány évéig.

Valamikor 2003-ban, talán 2004 tavaszán lementünk Ottóval, Jutkával hármásban Győrbe, Jutka vezetett, emlékszem, az autópályán, nyilván a szerb rendszám meg a viharvert Lada miatt megállított a rendőr, azaz a rövid, éles, berregő figyelmeztető hanggal, amit hallottam már addigra, de sosem tudtam, pontosan mit jelent, egy pillanatra még a kék fény is ránk villant. Jutka tudta, azonnal félrehúzódott, a járőr megnézte a papírokat, és már mehettünk is tovább. De ez már visszafele történt. A győri program kora esti beszélgetésből állt valamelyik Széchenyi téri palotácskában, múzeumban, én kérdeztem Ottót, ő a maga módján hosszán, részletesen válaszolt; amikor az est véget ért, nem maradtunk tovább, indultunk vissza Pestre, a Lónyayba, a lányáékhoz, engem kivettek a Boráros térnél. Elbúcsúztunk, kiszálltam, elhúztak, tapogatni kezdtem a zsebeimet, és azonnal bevillant, hogy a Zippo öngyújtót a doboz cigivel együtt a hátsó ülésen felejtettem. Ebül szerzett jószág, gondoltam, úgy veszett el, ahogyan lett, Jutkát kérdeztem, mikor pár hónap múlva talákoztunk, nem emlékezett rá, nem is ugrott be neki, nem tudta, miről beszélek. Csak az utolsó töltő maradt a gyújtó után, a fémdoboz éveken át megvolt még, a Zippo pedig bolyong valahol a budapesti vagy a bácskai nagyvilágban.

Persze a végén kezdtem, mert léptünk ugyan föl együtt ezután is, egyszer Pécssett, a kulturális főváros éve előtti időszakban biztosan, délutáni jelenkoros szerkesztőségi ülés olvadt át esti irodalmi felolvasássá a Művészetek Házában – de oda nem együtt utaztunk; az időben a győri volt az utolsó közös autós kirándulásunk. Pécsre azelőtt mentünk együtt többször, egy ízben még két autóval is, elől mi Ottóval, mögöttünk Jutka Thomka Beátával. Paks előtt valamivel csöpörögni kezdett az eső, a 6-os út melletti benzinkútban megálltunk egy rövid pihenőre. Jutka nekem esett, csúnyán leteremtett. Hogy képzeltem azt az előzést? Hogy tehettem ilyet? Nem is értettem, miről beszél, nyilván valamit a hátul haladó autó perspektívájából

másként, veszélyesebbnek, életveszélyesnek látott, mindenesetre hajszálon múlt, hogy ez a kirándulásunk nem külön-külön autóban végződött, és végül mégsem ültette vissza maga mellé, a saját kocsijukba a férjét.

Beszélni, mesélni, fenntartani a sofőr figyelmét – ez a kocsiban utazó társ legnagyobb erénye, és Ottó mindig is könnyen gyakorolta ezt az erényt. Élőszóban is kész prózát, költészetet mond, élőszóban is a prózáját, a költészetét, az írásait mondja, az olvasás sokszor szinte csak igazolja, verifikálja a korábban hallott vagy majd ezután elhangzó beszédet. 1993 nyarán Tatára is autóval mentünk, ezúttal a Hernád utcából, megint az én autómmal. A nagy tatai beszélgetésünkről rádiófelvétel is készült, a rádió munkatársai összevágta az egészből egy egyórás változatot, és ezt egy időben többször is leadták. Mindig elámultam rajta, ha behallgattam, a nyitó kérdésem után a másodikat úgy a felvétel negyvenedik perce táján tettem föl. És ebben nem volt semmilyen szerkesztői fondorlat, határozottan olyan emlékeim vannak arról a délutánról, hogy az élő beszélgetésnek is nagyjából ez volt a tempója, a ritmusa. Néha kérdezek, Ottó beszél, öntörvényűen, megakaszthatatlanul árad belőle mindaz, ami Tolnai, hiteles, védjeggyel ellátott valódi Tolnai. És sosem hagy cserben, sosem kellett csalódnom benne, mióta ismerem. Pár évvel később, amikor Tolnai és Parti Nagy Lajos rádiós életrajzi beszélgetése könyv alakban megjelent, igazolva láttam magamat: vannak helyei, ahol húsz-harminc oldalakat kell lapozni a *Költő disznósírból*ban, hogy Lajos egyszer-egyszer közbekérdezzen. A Tolnai-élőszó, ami a könyvben azután már írás, őt is elnémítja, legyűri, maga alá temeti, lenyűgözi, földhöz szögezi. Alighanem ez a dolgok rendje – író, beszélő és az éppen adott szereplő így válik egyetlen aktorrá ebben a világban, aki végül elmondja nekünk ezt vagy azt a történetét.

Autós történetből már csak egy van, éppen Lajosékkal megyünk Palicsra, a *homokvárba*, vendégségbe néhány napra Tolnaiékhoz, Lajos talán éppen itt vesz mintát, lélegzetet, hogy pár hét múlva, már négy szemközt, fel-

tegye, mikrofonba mondja legelső kérdését Ottónak. Szerbia két háború között van, a tompai határátkelő után egy hektikus, zavaros világba keveredünk, ahol minden eladó és minden megvehető, de ez csak pár percig tart, Palics (és valamelyik napon Szabadka) békésnek, nyugodtnak tűnik, elsősorban Ottóéknak köszönhetően. Lajosék a *homokvár*ban szállnak meg, mi az egykori Tito-rezidencián kapunk szállást. Ottó végigmutogatja a palicsi nevezetességeket, a Vértót, a szájba lőtt Zsolnay-kerámiát, Kosztolányit-Csáthot, a palicsi állatkertet, később a gimnáziumot, a szabadkai villamost, a színházat, a könyvesboltokat: az egyik kirakatában ott van a Pálinkás Gyuri kiadásában megjelent vékony Tolnai-könyvecske, a *Rothadt márvány / Jugoplasztika*. Ottó mesél nekünk, magyaráz, képeket mutat, könyveket, ülünk a szobájában, minden tárgy, a ház és a kert minden részlete rejt valamilyen történetet. De ülünk a szabadkai kávéház utcai asztalok köré kicsorgó zajos közönsége között, és ülünk az apácarács mögötti, lugasos palicsi pizzériában. Sokfele ülünk. A barátommal, mondja, ez kedves szavajárása, gyakran mondja így, sokakra, a barátommal, aki vállalkozó, leugrottunk Belgrádba, beültem a kocsijába, nézzünk körül, mi újság arrafele. Azt mondja egyszer csak a barátom, most bemegyünk még valahova útközben, mert veszek magamnak egy pólót. Milyen pólót? Feketét. Egészen beindította a fantáziámat, mondja Ottó, régóta szerettem volna egy ilyen kapucnis, összehúzható, kényelmes, jó anyagú pólót, olyat, amit esőben is fel lehet venni, és nem fázik az ember, igen, feketét, mondom a barátomnak, aki vállalkozó, te, az nekem is jó lenne, kettőt nekem is szerezhetnél. Nézd rám, persze, persze, neked is, neked kettőt, és feketét, mondja. De benzineszt vagy dízelt akarsz? És hány köbcentiset?